

ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ШВЕДСЬКОГО ПІДХОДУ ДО ПРИВАТНОГО ПРАВА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

ON THE CERTAIN ASPECTS OF THE SWEDISH APPROACH TO PRIVATE LAW: COMPARATIVE OVERVIEW

Орзїх Ю.Г., к.ю.н.,
доцент кафедри цивільного права
Національний університет «Одеська юридична академія»,
дослідник
Örebro Universitet (Швеція)

У статті здійснено порівняльний аналіз шведського підходу до окремих аспектів приватного права з системою приватного права України. Дослідження зумовлене зобов'язаннями України щодо гармонізації права з правом ЄС, зважаючи на підписану Угоду про Асоціацію з ЄС та статус кандидата на членство в ЄС.

У статті розглядаються деякі аспекти шведського приватного права, зокрема його джерела, принцип свободи договору, принцип *pacta sunt servanda*, принцип *clausula rebus sic stantibus*, право на заповіт, а також роль держави у приватноправових відносинах, зокрема Шведської податкової адміністрації як державного органу.

Автор стверджує, що існує взаємозв'язок між методом регулювання приватноправових відносин і системою джерел права в правовій системі. Чим більше правозастосовча практика та законодавство віддають перевагу суб'єктивній волі учасників приватноправових відносин як джерелу їх регулювання та джерелу права, тим менший вплив у цих приватноправових відносинах матиме імперативний метод регулювання.

Крім того, у статті підкреслюється унікальне у порівнянні з українською дійсністю, становище Шведської податкової служби у приватних правовідносинах, зокрема у сімейних та спадкових відносинах. Автор доходить висновку, що інтеграція держави у приватні правовідносини на прикладі Шведської податкової служби за своєю суттю не призводить до обмеження будь-яких прав і свобод. Також зроблено висновок, що реєстрація шлюбних договорів необхідна для більш ретельного захисту прав подружжя, їхніх спадкоємців та третіх осіб.

У статті висловлюється думка, що Україна, яка намагається гармонізувати своє право з правом ЄС, може спиратися на досвід шведського підходу до приватного права. Автор також наголошує на необхідності проведення додаткових досліджень для повного розуміння особливостей шведського приватного права, перш ніж використовувати його як приклад.

Ключові слова: шведське приватне право, принципи приватного права, сімейне та спадкове право Швеції, джерела приватного права, реєстрація шлюбного договору.

The article provides a comparative analysis of the Swedish approach to private law and the legal system of Ukraine. The study is motivated by Ukraine's obligations to harmonize its law with EU law, given its candidacy for EU membership.

The article discusses several aspects of Swedish private law, including its sources, the principle of freedom of contract, the principle of *pacta sunt servanda*, the principle of *clausula rebus sic stantibus*, the right to make a will, and the role of the state in private law relations, specifically the Swedish Tax Administration as a state agency.

The author asserts that there is a correlation between the method of regulation of private law relations and the system of sources of law in a legal system. The more the law enforcement practice and legislation give primacy to the subjective will of participants in private law relations as a source of their regulation and a source of law, the less influence the imperative method of regulation will have in these private law relations.

In addition, the article highlights the unique position of the Swedish Tax Administration in private law relationships, particularly family and inheritance relations. The author concludes that state integration into private legal relationships, as exemplified by the Swedish Tax Administration, does not inherently result in limitations of any individual rights and freedoms. The author concludes that registration of marriage contracts is necessary in order to protect the rights of spouses, their heirs, and third parties more thoroughly.

As it efforts to harmonise its laws with those of the EU, the article suggests that Ukraine can learn from Sweden's approach to private law. The author also emphasises the need for additional research to completely comprehend the peculiarities of Swedish private law before using it as an example.

Key words: Swedish private law, principles of private law, Swedish family and inheritance law, sources of private law, registration of marriage contract.

Актуальність дослідження. Угода про Асоціацію України з ЄС, рішення про підтримання кандидатури України на вступ до ЄС та зобов'язання України, які випливають з цього змушують посилювати процеси вивчення права країн ЄС з метою подальшої гармонізації українського права з правом ЄС. Королівство Швеція як країна ЄС не є виключенням з цього правила. З огляду на це актуальність даного дослідження не викликає сумніву. Водночас, дослідження всіх особливостей приватного права Швеції в межах даної статті є неможливим з огляду на обсяг досліджуваного матеріалу. Саме тому в даній статті будуть розглянуті лише окремі питання приватного права Швеції, такі як джерела приватного права, принцип свободи договору, принцип *pacta sunt servanda*, принцип *clausula rebus sic stantibus*, право на заповіт та регулювання державою через свої органи у приватно-правових відносин на прикладі діяльності Шведської Податкової Служби.

Викладений у статті матеріал було частково опубліковано в якості тез, представлено та обговорено на трьох між-

народних науково-практичних конференціях у 2023 році, а саме: «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень», Римське право і сучасність «Актуальні проблеми оновлення цивільного законодавства» та Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій пам'яті Є.В. Васюковського «Одинадцять юридичні диспути з актуальних проблем приватного права» (до 25-річчя заснування економіко-правового факультету).

Виклад матеріалу. Україна традиційно відноситься дослідниками до країни континентальної правової сім'ї з тією різницею, що деякі вчені схильні відносити українське цивільне право до пандектної системи [1, с. 21], а іншими робиться висновок про віднесення його до **синкретичної системи**, яка певною мірою поєднує елементи інституційної системи (див. Інституції Гаю, Цивільний кодекс Франції) та пандектної системи (див. Німецький цивільний кодекс) [2, с. 56–57]. Швеція традиційно сприй-

мається країною представником скандинавської правової сім'ї (Nordic legal family) [3, с. 287]. Водночас, не дивлячись на відсутність в Швеції класичного цивільного кодексу, правники Швеції і не тільки, загалом погоджуються з тим, що Швеція, безперечно маючи властиві лише їй особливості, містить частково ознаки континентальної правової сім'ї (civil law legal system), саме давньо германської традиції [3, с. 288–289] з корінням з Римського права [4, с. 23], та системи загального права (common law legal system) через доволі значний вплив судової практики на приватні правовідносини [3, с. 287; 1, с. 38–39].

Попри це, цікавим є той симбіоз взаємодії який формується між законодавчою та судовою владою в Швеції. Так, у законопроектній документації часто зазначається, що запропонований закон не має на меті владнати та вирішити всі проблеми, навпроти, ті проблеми, які виникнуть і не були вирішені законом повинні бути вирішені шляхом створення права суддею (“...have to be solved through judge made law”) [4, с. 23]. Тобто, прийняття та діюче законодавство має примаг над судовою практикою і є керівним орієнтиром для суду, водночас судова влада, особливо по справах пов'язаних з публічним інтересом [1, с. 45–46], може покладатися на законопроектну роботу щоб відшукати мету закону, що лежить в його основі у тих випадках, коли треба вирішити проблему, яка прямим текстом не вказана в законі але має певне відношення до нього. Такий підхід у шведській системі права дуже нагадує стиль загальної системи права (common law system) хоча і не повторює його повністю оскільки навіть рішення Верховного суду Швеції не є обов'язковими для виконання нижчими судами [4, с. 24].

Девіації від даної картини, яка певним чином формує часткове уявлення про джерела права Швеції, є приватне право, де визначальні позиції були надані договору як джерелу права. Абзац 2 статті 1 Закону Швеції «Про Контракти» (1915:218) [5], визначає примаг договору, комерційної (торгової) практики та звичаїв ділового обігу як джерела права над зазначеним законом – “*The provisions of the aforementioned sections shall apply unless the contrary may be inferred from the offer or the reply, from commercial practice, or from any other custom.*” [6].

Характерним на наш погляд є те, що ступінь свободи договору визначається через одночасну номінацію договору в якості джерела права, яке в якості своєї емергентної властивості має наслідком виникнення у сторін прав та обов'язків, яких в них до моменту укладення не було і існування яких могло навіть не передбачатися самими законодавством. Як це передбачено частиною 2, 3 статті 6 Цивільного кодексу України [7]. В свою чергу, відсутність договору в якості джерела права є опосередкованим свідченням про наявність примату імперативного методу регулювання приватно-правових відносин. Це в свою чергу дозволяє зробити висновок про наявність кореляції між методом регулювання приватно-правових відносин та системою джерел права в правовій системі. Тобто, чим більше практикою правозастосування та законодавством буде надаватися примаг суб'єктивній волі учасників приватно-правових відносин як джерелу їх регулювання і джерелу права, тим менше в цих приватно-правових відносинах буде впливу імперативного методу регулювання.

Надання договору у праві будь-якої країни статусу джерела права значним чином посилює його обов'язковість, яка є наслідком принципу Римського права – *pacta sunt servanda*. Даний принцип вже давно став загальним принципом права, міжнародного приватного права, європейського права та складовою частиною верховенства права (Rule of Law) відповідно до чек листа прийнятого Венеційською комісією «За демократію через право» [8, с. 20]. Будь-який принцип права прагне до аутоабсолютизації оскільки сам по собі є логічною, довершеною максимого

якого зсередини нічого не стримує від експансії. Розуміючи це, на протипагу цьому надзвичайно необхідному та важливому принципу існує інший принцип – *rebus sic stantibus*, який допускає часткове невиконання сторонами умов договору, аж до повного нівелювання обов'язковості договору у випадку істотної зміни обставин. Згадані принципи іноді називають моральними аксіомами, які певною мірою конфліктує між собою [9] і які, відповідно, балансують між собою оскільки є силами протилежного характеру.

Шведська традиція законодавчої концептуалізації у сфері приватного права суттєвим чином відрізняється від української, яка схильна надавати велику кількість визначень поняттям, що використовуються законодавцем. Так, у Коментарі до Закону Швеції «Про Контракти» зазначено, те, що мається на увазі під договором, не є чимось, що визначає сам закон, навпроти, подібні поняття стають предметом жвавих юридичних дискусій в юриспруденції [10].

Відповідно до статті 1 Закону Швеції «Про Контракти» (1915:218) [6] пропозиція укласти договір та відповідь на неї зобов'язують оферента та акцептанта, якщо вони зроблені у відповідності до статей 2–9 зазначеного закону. Фактично, законодавець Швеції таким чином визначає концепцію договору через механізм його укладення. Тобто, якщо в реальності присутні юридичні факти у вигляді 1) пропозиції укласти договір від одного суб'єкта та 2) прийняття пропозиції другим суб'єктом 3) та відсутні порушення статей 2–9 зазначеного закону – йдеться про укладений договір, а отже і про його обов'язковість. Можна припустити, що саме визначення поняття договору за шведським правом буде виглядати таким чином: *Договором є взаємні дії сторін з пропозиції та її прийняття, як є взаємозобов'язуючою для оферента та акцептанта*. Це вкотре підтверджує прагматичний підхід Шведського законодавця особливо в питаннях приватного права.

Діючий Цивільний кодекс України визначає характер відносин між договором та актами цивільного законодавства, ставлячи договір на рівень джерела права у той момент, коли у частині 3 визначається, що сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, але, говорить частина 2, не відступаючи від положень актів цивільного законодавства, якщо відступ від них прямо заборонений (Наприклад, абз. 2, ч. 1 ст. 739, ч. 2, ст. 774 ЦК України) [7]. Дане положення визначає позитивні та негативні маркери межі свободи договору у цивільному праві України. Суттєвою відмінністю від класичного підходу до свободи договору є застосування цих положень до односторонніх правочинів (ч. 4 статті 6 ЦК України). Законодавча концепція договору, квінтесенцією якої є частина 1 статті 626 ЦК України, визначає договір через домовленість сторін, залишаючи обов'язковість договору статті 629 ЦК України [7].

Зміст базових складових принципу свободи договору суттєвим чином не відрізняється від українського підходу як на європейському рівні (див. DCFR) [11] так і на рівні договірного права Швеції [12]. Відмінністю скоріш структурного характеру, аніж змістовного можна вважати згадування принципу *good faith and fair dealing*, найбільшій український аналог якого є принцип справедливості та добросовісності, згадані у статтях 3, 12 та 509 Цивільного кодексу України [7] так, що зазначення його у змісті принципу свободи договори не має потреби. Натомість, у статті 1:102 Принципу Європейського договірного права (**The Principles on European Contract Law**) [13] *good faith and fair dealing* зазначені як складові свободи договору і на нашу думку вони повинні бути частиною принципу свободи договору оскільки є гарантією саме свободи договору, а не свавілля договору. При чому принцип розумності (*reasonableness*) очевидно сприймається як дериватив від *good faith and fair dealing* [14] або як невід'ємна складова справедливості та добросовісності.

Право на заповіт є одним з центральних прав яке дає гарантію існування свободи заповіту та спадкування за заповітом у праві будь-якої країни. Закон Швеції про Спадкування, не містить прямого визначення заповіту. Тим не менш, виходячи з дескрипції права на заповіт, наведеного у параграфі 1 Глави 9 Закону про Спадкування [15] можна витлумачити, що під заповітом розуміється особисте розпорядження саме **власністю** на випадок смерті. Висновок про саме таке сприйняття поняття заповіту шведським законодавцем можна зробити виходячи з наявності права особи, яка досягла 16-річного віку (тобто яка є неповнолітньою – *a minor-underrårig (uueed.)*), скласти заповіт щодо власності, якою вона має право розпоряджатися, не дивлячись на своє неповноліття. Тобто, якщо виходячи з шведського законодавства особа, яка досягла 16-річного віку має право розпоряджатися певною власністю, то вона має право і скласти заповіт щодо такої власності. Тоді як стаття 1233 Цивільного кодексу України визначає заповіт саме як особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [7]. Таке визначення передбачає, що фізична особа може встановити розпорядження як майнового так і немайнового характеру.

Цікаво, що шведська конструкція права на заповіт пов'язується з правом власності та власністю, тобто право на заповіт стає складовою частиною повноважень власника, складовою частиною права власності та залежить від можливості особи розпоряджатися власністю. В той же час, подібна конструкція права на заповіт за шведським законом не передбачає відсутність у особи права на встановлення обов'язків спадкоємця немайнового характеру за аналогом статті 1240 ЦКУ [7]. Тобто, ніщо не заважає заповідачу встановити у заповіті розпорядження особистого немайнового характеру, якщо ці розпорядження не суперечать існуючим нормам писаного права.

Право на заповіт, згідно Закону Швеції про Спадкування, має особа, яка досягла 18-річного віку (параграф 1 Глави 9 Закону) тоді як згідно зі статтею 1234 ЦКУ [15] право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

На перший погляд можна прийти до висновку, що принципової різниці тут немає але саме в деталях розкривається відмінність. Як слушно зазначає В.Н. Васирина, заповідачем може бути фізична особа, яка досягла вісімнадцяти років (повноліття); фізична особа, яка не досягла повноліття, але набула повної цивільної дієздатності у зв'язку з реєстрацією шлюбу; фізична особа, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором; неповнолітня особа, яка записана матір'ю або батьком дитини [16].

Тобто, згідно з ЦКУ право на заповіт існує лише у особи з повною цивільною дієздатністю, якою може бути і особа, яка не досягла 18-річного віку але отримала повну цивільну дієздатність в ході обставин для правової емансипації особи (див. статтю 35 ЦКУ [7]), водночас Закон Швеції про Спадкування говорить про можливість складання заповіту саме неповнолітньою особою – *«underårigsometefyllda 16 år»* [15] – неповнолітня особа після досягнення 16 років.

Це принципово інший підхід до права на заповіт, оскільки законодавець Швеції допускає складання заповіту неповнолітньою особою але саме право на заповіт обмежується переліком того майна, яким має право розпоряджатися така неповнолітня особа.

Глава 9 Закону Швеції про Спадкування має назву *«Om rätt att göra eller taga testamentet»* [15], що в буквальному перекладі означає «Про право робити та приймати заповіт». Дана мовна конструкція передбачає таку категорію як «право на прийняття заповіту», яку не варто плутати з правом на прийняття спадщини. Тлумачення параграфу 2 Глави 9 Закону Швеції про Спадкування [15] дозволяє зробити висновок, що заповіт як продукт здійснення особою права на спадкування має силу/діє (*verkan*)

лише в тому випадку коли є особи, які є носіями права на прийняття заповіту. Фактично в даній нормі законодавець говорить про те, що праву на заповіт повинно кореспондувати право на прийняття заповіту, тобто повинен існувати суб'єкт, що є носієм права на прийняття заповіту. В даному випадку право на прийняття заповіту є аналогічним права на спадкування встановленому статтею 1223 ЦКУ [7].

Цікаво, що законодавець Швеції тут говорить саме про те, що заповіт не має сили – *är utan verkan* [15]. В даному випадку під такою законодавчою конструкцією слід розуміти саме відсутність правового ефекту тобто правових наслідків заповіту як такого, що за своєю сутністю є аналогічною до категорії «недійсності правочину» в українському цивільному праві.

Однією з нетипових для українського права рис нормативно-правового регулювання приватно-правових відносин у Швеції, а саме сімейних та спадкових правових відносин є значна інтеграція Шведської податкової служби у таких відносинах через здійснення нею певних повноважень.

У сімейних правових відносинах Податкова служба Швеції є органом без якого неможливо укласти шлюб. Це пов'язано з тим, що відповідно до статті 1 глави 3 саме Податкова служба Швеції уповноважена на проведення так званого, тесту на виявлення перешкод для укладення шлюбу – *Prövning av äktenskapshinder* [17]. До таких перешкод відносяться: перебування у зареєстрованому шлюбі або зареєстрованому партнерстві – *samboende (cohabitation)*, недосягнення 18 років (за виключенням окремих випадків, коли муніципалітет може надати право на укладення шлюбу), наявність низхідного чи висхідного родинного зв'язку чи братсько-/сестринського зв'язку між аплікантами (за виключенням випадків зведених братів та сестер, які укладають шлюб за узгодженням з муніципалітетом) [1, с. 201]. Особи, які мають намір укласти шлюб повинні спільно звернутися до Податкової служби з проханням провести таку перевірку та надати власні запевнення в письмовій формі про відсутність таких перешкод. Довідка податкової є дійсною протягом чотирьох місяців [18, с. 11] з моменту видачі і надається особі, яка уповноважена проводити церемонію одруження після якої такою особою надсилається Шведській податковій службі повідомлення про проведення одруження для включення інформації у Шлюбний реєстр, який ведеться також цією службою [1, с. 201].

Так само, як згідно статті 35 Сімейного кодексу України [19], особи, що бажають укласти шлюб повинні визначитися щодо прізвища яке буде присвоєно кожному з подружжя. Про своє рішення на рахунок прізвища майбутнє подружжя повинно повідомити Шведську податкову службу у письмовій формі не пізніше самої церемонії одруження. За загальним правилом кожний з подружжя, у випадку розлучення зберігає прізвище, яке було в нього/неї під час шлюбу і лише у випадку бажання його змінити такий з подружжя повинен повідомити Податкову службу в письмовій формі про таке бажання [18, с. 12–13].

Особи, які бажають укласти шлюб або, які вже є подружжям мають право укласти шлюбний контракт, визначивши статус майна, яке буде придбане під час шлюбу як особистого майна кожного з подружжя. Шлюбний контракт підлягає обов'язковій реєстрації у Податковій службі Швеції [18, с. 15] і це та реєстрація якої дуже не вистачає в українському законодавстві, нотаріальній та судовій практиці. Оскільки відповідно до статті 94 Сімейного кодексу України [19], шлюбний договір підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню але реєстрація його у реєстрах не передбачена, а отже договір, що визначає майнові відносини подружжя і впливає на майнове становище осіб може бути навмисно прихований однією зі сторін або спадкоємцем. Доступ суду чи іншого нотаріуса до такого шлюбного договору залежить виключно від добросовісності сторін договору або їх спад-

коємців. Зазначимо, що питання впровадження реєстру шлюбних договорів в Україні вже давно обговорюється професійною спільнотою нотаріусів та представників органів влади. Логічність процедури реєстрації шлюбного договору Податковою службою Швеції, обумовлена саме тим, що з'ясування усіх майнових питань щодо розділу спільного майна подружжя, спадкування після смерті кожного з подружжя і т.д., буде також проходити за участю Податкової служби Швеції, яка буде мати максимальну інформацію на рахунок майнового стану, доходів, майна та боргів кожного з подружжя. Отже, реєстрація шлюбних договорів в реєстрі на кшталт Державного реєстру речових прав чи іншого реєстру, до якого має доступ нотаріус та суддя, є необхідністю, яка забезпечить більший захист прав подружжя, їх спадкоємців, а інколи і третіх осіб, які стають набувачами нерухомого майна, правовий статус якого може бути змінений шлюбним договором.

Щодо спадкових правовідносин то інтеграція Податкової служби Швеції теж пов'язана з правовими питаннями майнового характеру. Опис спадкового майна померлої особи, який відповідно до статті 34 Закону України «Про нотаріат» [20], проводиться нотаріусом, є обов'язком Податкової служби Швеції, який виконується в обов'язковому порядку щодо кожної померлої особи [21]. При чому опису підлягає саме майно, тобто в тому числі борги спадкодавця. Задача Податкової служби Швеції полягає в контролі майнових відносин спадкоємців та запобігання порушенню прав кредиторів, того подружжя, що залишився живим, неповнолітніх спадкоємців та інше. Опис спадкового майна проводиться Податковою службою в межах тримісячного строку з дня смерті особи і триває не більше трьох місяців, за виключенням випадків, коли того вимагає особливості самого спадкового майна чи з інших міркувань [21]. Даним формулюванням законодавець Швеції наділяє Податкову службу Швеції дискреційними повноваженнями, тобто можливістю на власний розсуд визначити необхідність продовження строку проведення опису спадкового майна. Відповідно до статей 7 та 8 Глави 20 Закону Швеції Про Спадкування, якщо спадкове майно спадкодавця розташоване в різних муніципалітетах, то проводиться декілька описів в різних місцях, які потім одночасно подаються на реєстрацію до Податкової служби Швеції з обов'язковим збереженням однієї сертифікованої копії в архіві Податкової служби Швеції [21]. Також, за Податковою службою Швеції закріплена функція, яка за українським законодавством є судовою функцією – визнання особи безвісті зниклою і як наслідок, визнання її померлою. Дана процедура відбувається за подання зацікавлених осіб, серед яких чоловік/дружина, співмешканець (*sambo*), дітей або інших родичів зниклої особи [18, с. 51].

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що спільні історичні витоки для приватного права Швеції та України дають можливість спиратися на досвід Швеції як країни ЄС у процесі адаптації українського законодавства до стандартів ЄС та виконання Україною зобов'язань передбачених Угодою про Асоціацію з ЄС та статусом кандидата в члени ЄС. Водночас, українське та шведське право мають як спільні так і відмінні риси на рівні принципів договірних права та закріплення договору як джерела права. Обсяг на який розкриваються конкретні принципи приватного права у законодавстві та правозастосовній практиці та значення договору як джерела права відрізняється. Зроблено висновок про наявність кореляції між методом регулювання приватно-правових відносин та системою джерел права в правовій системі, а саме: чим більше практикою правозастосування та законодавством буде надаватися примат суб'єктивної волі учасників приватно-правових відносин як джерелу їх регулювання і джерелу права, тим менше в цих приватно-правових відносинах буде впливу імперативного методу регулювання.

Аналіз Закону Швеції про спадкування дає підстави робити висновок про існування права на заповіт у особи, яка за українським цивільним правом сприймається як неповнолітня. В свою чергу українське спадкове право передбачає можливість складання заповіту особою, яка не досягла повноліття але, яка, натомість, набула повної цивільної дієздатності, наприклад, у зв'язку з набуттям статусу матері чи батька. Якщо уявити собі таку можливу ситуацію, коли матір'ю, яка не досягла повноліття у віці 15 років було складено заповіт на території України і яка виїхавши з України до Швеції згодом захворіла та померла у Швеції, то у випадку існування у такої жінки нерухомого майна на території Швеції виникне питання дійсності заповіту, складеного за правом України. Це буде пов'язано з тим, що за цивільним правом Швеції така особа не мала права на складання заповіту.

Щодо Податкової служби Швеції як приклад інтеграції держави у приватно-правові відносини можна сказати, що у Швеції дане втручання відбувається для недопущення правової невизначеності (*legal uncertainty*) у майнових відносинах подружжя починаючи з укладення шлюбу та завершуючи його розірванням, цивільного подружжя, а також в питаннях майнових відносин спадкоємців без обмеження свободи учасників таких відносин та їх права врегулювати ці відносини на власний розсуд, в межах діючого законодавства. Отже інтеграція держави через свої органи у приватно-правові відносини не завжди і не обов'язково веде до обмеження прав та свобод. Зроблено висновок про те, що реєстрація шлюбних договорів є необхідністю, яка забезпечить більший захист прав подружжя, їх спадкоємців та третіх осіб.

ЛІТЕРАТУРА

- Carlson L. The fundamentals of Swedish law. Third edition. Lund: Studentlitteratur; 2019. p. 501.
- Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2011. Т. 1. 656 с.
- Zweigert K, Kötz H. An introduction to comparative law. Vol. 1 The framework. Oxford : Clarendon; 1987.
- Flodgren B, Runesson EM. Contract law in Sweden. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International; 2015.
- Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1915218-om-avtal-och-andra-rattshandlingar_sfs-1915-218
- Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. <https://juno.nj.se/b/documents/1390006?tab=translations>
- Цивільний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2077>.
- Rule of Law – Venice Commission. https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule_of_Law_Check_List.pdf
- The Foundations of European Private Law, edited by Roger Brownsword, et al., Bloomsbury Publishing Plc, 2011. *ProQuest Ebook Central*, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/universitetsbiblioteket-ebooks/detail.action?DocID=1772994>
- Коментар до Закону Швеції «Про Контракти» <https://juno.nj.se/b/documents/527211?subTab=karnov&tab=annotations>
- Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition, Sellier – European Law Publishers GmbH, 2009. *ProQuest Ebook Central*, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/universitetsbiblioteket-ebooks/detail.action?docID=4746605>
- Strömholm S. THE FREEDOM TO CONTRACT – A COMPLEX CLUSTER OF RULES. *Scandinavian studies in law*. 1989;33:203
- Berger, K. P. (n.d.). *Principles of European Contract Law – PECL*. Principles of European Contract Law – PECL | Trans-Lex.org. https://www.trans-lex.org/400200/_pecl/

14. Klaus Peter Berger, LL.M., University of Cologne, P. D., & Berger, K. P. (n.d.). *Principle I.2.1 – Standard of reasonableness*. Principle I.2.1 – Standard of Reasonableness | Trans-Lex.org. https://www.trans-lex.org/902000/_/standard-of-reasonableness/
15. Ärvdabalk (1958:637) – https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arvdabalk-1958637_sfs-1958-637
16. Васирина Н. В. Право на заповіт та окремі питання його реалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2014. Вип. 28(1). С. 107–111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28%281%29_28
17. Riksdagsförvaltningen. (2014, December 12). *Åktenskapsbalk (1987:230) Svensk författningssamling 1987:1987:230 t.o.m. SFS 2022:1749 – Riksdagen*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/aktenskapsbalk-1987230_sfs-1987-230
18. Regeringen och Regeringskansliet. (2013, August 26). *Family law*. Regeringskansliet. <https://www.government.se/information-material/2013/08/family-law/>
19. Сімейний кодекс України. Офіційний Веб-портал Парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14>
20. Про нотаріат. Офіційний Веб-портал Парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/3425-12>
21. Ärvdabalk (1958:637) Svensk författningssamling 1958:1958:637 t.o.m. SFS 2023:160 – Riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arvdabalk-1958637_sfs-1958-637#K20